

การเป็นพ่อแม่ที่มีลูกเลี้ยงยากวัยเตาะแตะ Being a Parent of a Difficult Toddler

พนิดา	ศิริอำพันกุล	พย.ม. *	Panida	Sirimpunkul	M.N.S.*
จินตนา	วัชรสินธุ์	Ph.D.**	Chintana	Wacharasin	Ph.D.**
สุภาภรณ์	ดวงแพง	Ph.D.***	Supaporn	Duangpaeng	Ph.D.***

บทคัดย่อ

เด็กเลี้ยงยาก เป็นสาเหตุทำให้ครอบครัวเกิดความยุ่งยากในการดูแลและเลี้ยงดูบุตร เกิดการเปลี่ยนแปลงในครอบครัว พ่อแม่ต้องมีการปรับตัวอย่างมากจากการเกิดภาวะวิกฤตในครอบครัว การดูแลช่วยเหลือครอบครัวเหล่านี้มีจำเป็นที่ต้องเข้าใจความยุ่งยากในบริบทของครอบครัว การวิจัยเชิงคุณภาพนี้มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายความหมายการเป็นพ่อแม่ที่มีลูกเลี้ยงยากวัยเตาะแตะ ผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นพ่อแม่ที่มีลูกเลี้ยงยากอายุ 1-3 ปี เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกและการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ใช้ระเบียบวิธีวิจัยปรากฏการณ์วิทยาเชิงตีความ และการวิเคราะห์ตีความโดยประยุกต์แนวทางของแวนมานเนน (Van Manen, 1997) ข้อมูลมีตัวที่จำนวน 20 ครอบครัว

ผลการวิจัยพบว่า

พ่อแม่ต้องเผชิญกับอารมณ์ความรู้สึกที่มีต่อลูกเลี้ยงยากและปรับตัวในการเป็นพ่อและแม่มีแก่นสาระสำคัญคือ 1) “เสียงแห่งความขัดแย้ง” 2) “หนึ่งชีวิตที่ต้องคอยห่วง คอยติดตาม” 3) “เลี้ยงยากอย่างไรก็ลูกเรา” 4) “การเผชิญกับบุคคลรอบข้าง” และ 5) “การพัฒนาเติบโตเป็นผู้ใหญ่” ผลการศึกษานี้ให้เห็นว่าการเป็นพ่อแม่ที่มีลูกเลี้ยงยาก มีความยากลำบากในการจัดการกับอารมณ์ความรู้สึก มีสภาวะความเครียดและกังวลสูง การปรับตัวในการเลี้ยงลูกและการดูแลครอบครัว และสัมพันธ์ภาพระหว่างพ่อและแม่ ดังนั้นความเข้าใจประสบการณ์เหล่านี้จะสามารถช่วยเหลือครอบครัวที่มีลูกเลี้ยงยากได้

คำสำคัญ: การเป็นพ่อแม่ เด็กเลี้ยงยาก วัยเตาะแตะ วิจัยเชิงปรากฏการณ์วิทยา

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
* Assistant Professor, Faculty of Nursing, Thammasat University
** รองศาสตราจารย์ประจำ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
** Associate Professor, Faculty of Nursing, Burapha University
*** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
*** Assistant Professor, Faculty of Nursing, Thammasat University

Abstract

Having a difficult child can be significant cause of difficulty in child care and child rearing. It impacts changes family life. At time parents need to make dramatic adjustments which can create crisis in the family. In order to help parents, health care providers should deeply understand the difficulty of the parenting context. The purpose of this hermeneutic phenomenological study was to understand and explain the experience of being a parent of difficult toddler. Participants consisted of parents of difficult toddlers aged 1-3 year old. The collection of data was made by using in-depth interview and non-participant observation. Data analysis and interpretation were guided by Van Manen's ways (1997). The data were saturated at 20 families.

The results of study

The results revealed that parents of difficult toddlers had to cope with their own emotions in responding to their children's emotion and behaviors, and adapt to parenting. Being a parent of difficult toddlers comprised of 5 themes including: "1) hearing the voices of conflict" "2) having another life attached and concerned" "3) being difficult in rearing but had to do for our child" "4) coping with the gaze of others" and "5) Becoming more mature" This study indicated that parents of difficult toddlers had difficulty in emotional management, stressful life periods, and required adaptation for child care and family relationships. Understanding parenting experiences might increase competence of health care providers in taking care of families with difficult toddlers.

Key words: Parenting, Difficult Child, Toddler, Hermeneutic Phenomenology

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เด็กเลี้ยงยากมีพฤติกรรมแสดงออกต่อการเข้าสังคมและการตอบสนองทางอารมณ์ต่างๆ ไปในแง่ลบ แบบแผนชีวิตเกี่ยวกับการกิน การนอน การขับถ่าย ไม่ตรงเวลา ไม่สม่ำเสมอและยุ่งยาก การปรับตัวได้ไม่ดีทั้งต่อบุคคลและสถานที่ (Lahey, 2004) ลักษณะพื้นฐานอารมณ์เลี้ยงยากจะส่งผล คือ เด็กมีความสามารถในการเรียนรู้และจัดการกับอารมณ์ได้ไม่ดี ส่งผลต่อพัฒนาการด้านต่างๆ (Oates & Stevenson, 2005; Bussing, Lebninger & Eyberg, 2006) เด็กที่มีพื้นฐานอารมณ์เลี้ยงยากจะมีปัญหาพฤติกรรมในวัยต่อมา เมื่อโตขึ้นมีความขัดแย้งในบุคลิกภาพและสัมพันธ์กับบุคคลอื่น

ยังพบมีความสัมพันธ์กับการเป็นอาชญากรอีกด้วย (Caspi, 2002; Lahey, 2004) พ่อแม่ก็ประสบปัญหายุ่งยากในครอบครัว พ่อแม่อาจมีภาวะเครียดถึงขั้นรุนแรงมีผลต่อการปรับตัวในบทบาทการเป็นพ่อแม่ไม่ดี (Kochanska *et al.*, 2004) ครอบครัวและเด็กเลี้ยงยากจึงเป็นกลุ่มที่มีความเปราะบาง พ่อแม่ต้องการได้รับคำปรึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมที่มีปัญหาของเด็ก ก่อนจะกลายเป็นปัญหาที่ยากในแก้ไขในเวลาต่อมา (Bussing, Lebninger & Eyberg, 2006; Caspi & Silva, 1995; Caspi, 2002) พื้นฐานอารมณ์และบุคลิกภาพจะมีอิทธิพลต่อความคิด พฤติกรรมและการสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น (Rettew & McKee, 2005) ลักษณะอารมณ์และ

บุคลิกภาพเป็นผลรวมของปัจจัยพื้นฐานตัวเด็กกับปฏิสัมพันธ์การเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อม ก่อเกิดการเรียนรู้ช่วยทำให้มีการพัฒนาของอารมณ์และบุคลิกภาพที่ซับซ้อนมากขึ้น

การดูแลเด็กเลี้ยงยากจึงต้องให้ความสำคัญที่ครอบครัว ด้วยครอบครัวเป็นสังคมแรกของเด็กและเป็นสิ่งแวดล้อมที่สำคัญและมีอิทธิพล พื้นฐานอารมณ์และบุคลิกภาพของพ่อแม่เองก็มีผลต่อพื้นฐานอารมณ์ของทารกและเด็กเล็ก (Komsil et al., 2008) พ่อแม่ที่ให้การตอบสนองในแง่บวกกับลูกจะส่งผลทำให้ลูกมีประสบการณ์จากการเรียนรู้ พัฒนาการทางด้านอารมณ์และมีความสัมพันธ์กับพัฒนาการของระบบประสาทและสมองของลูกส่งผลดีต่อพัฒนาการของเด็ก (Borkowski, et al., 2004) การเลี้ยงดูและการแสดงออกในทางลบของพ่อแม่ยังส่งผลต่อการควบคุมพื้นฐานอารมณ์ของเด็ก (Morris et al., 2002) การรับรู้ว่าเด็กเลี้ยงยากของพ่อแม่ก็มีผลต่อการเลี้ยงดู พฤติกรรมการตอบสนองต่อเด็ก ผลต่อปฏิสัมพันธ์และพฤติกรรมกับลูก (Mäntörymaa et al., 2006) การรับรู้ของพ่อแม่ต่อลูกเลี้ยงยากมีความแตกต่างกันขึ้นกับอายุและพัฒนาการของเด็ก ยังขึ้นกับเบื้องหลังของวัฒนธรรมหรือลักษณะทางสังคมด้วย (Gartstein, Knyazev & Slobodskaya, 2005) ครอบครัวเด็กเลี้ยงจึงมีความสำคัญ จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยในประเทศไทยยังไม่มีการศึกษาโดยตรงเกี่ยวกับเด็กเลี้ยงยากและครอบครัวที่มีเด็กเลี้ยงยาก ทั้งที่เด็กเลี้ยงยากเป็นเด็กที่ควรได้รับการอบรมเลี้ยงดูอย่างเหมาะสมเพื่อป้องกันปัญหาในเรื่องอารมณ์ และบุคลิกภาพในวัยต่อไป ดังนั้นทำให้ขาดองค์ความรู้เกี่ยวกับครอบครัวที่มีเด็กเลี้ยงยากในวัยเตาะแตะที่สามารถประยุกต์ให้การช่วยเหลือเด็กเลี้ยงยากกับครอบครัวได้ ถึงแม้จะมีการศึกษาเกี่ยวกับเด็กเลี้ยงยากและครอบครัว และโปรแกรมในการดูแลเด็กเลี้ยงยากและครอบครัวจำนวนมากในต่างประเทศ แต่การศึกษาย่อมมีความแตกต่างกันไปตามวัฒนธรรมแต่ละประเทศ ตัวอย่างเช่น การศึกษาข้ามวัฒนธรรมเกี่ยวกับเด็กเลี้ยงยากและครอบครัวหลายเชื้อชาติ อาทิเช่น ญี่ปุ่น อเมริกา ออสเตรเลีย เวียดนาม ได้บ่งชี้ถึงความแตกต่างกันของพื้นฐานอารมณ์เด็กและการ

เลี้ยงดูของครอบครัวในแต่ละเชื้อชาติ (Porter, et al., 2005; Gartstein, Knyazev & Slobodskaya, 2005) ในประเทศไทยเองก็มีค่านิยม วัฒนธรรม ความเชื่อต่างๆ ที่สอดแทรกอยู่ในวิถีชีวิตและการเลี้ยงดูที่แตกต่างจากประเทศอื่นๆ ดังนั้นประสบการณ์การเป็นพ่อแม่ที่มีเด็กเลี้ยงยากในประเทศไทย ย่อมมีความแตกต่างในรายละเอียดจากประเทศอื่น ควรได้รับการศึกษาเพื่อความชัดเจนและความเข้าใจในประเด็นดังกล่าว

พยาบาลเป็นบุคลากรทางด้านสุขภาพที่มีบทบาทอย่างยิ่งในการดูแลสุขภาพเด็กและครอบครัวผู้ใกล้ชิด โดยเฉพาะในเด็กวัยเตาะแตะซึ่งเป็นวัยที่พัฒนาการด้านพื้นฐานอารมณ์จะเป็นฐานของพฤติกรรมและบุคลิกภาพในวัยต่อไป มาก พยาบาลจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในบริบทของพ่อแม่ที่ดูแลลูกเลี้ยงยาก การปฏิบัติพยาบาลควรอยู่บนพื้นฐานความเข้าใจต่อชีวิตของพ่อแม่ในบริบทสังคม วัฒนธรรมดำรงอยู่ ต้องอาศัยการทำความเข้าใจและสามารถอธิบายถึงประสบการณ์ของพ่อแม่ มีความเชื่อมโยงกันระหว่างบุคคลและสิ่งแวดล้อม เชื่อมโยงทุกมิติทำให้มองครอบครัวได้ลึกซึ้งมีความเข้าใจในพ่อแม่ที่มีลูกเลี้ยงยาก ความเข้าใจและความรู้พื้นฐานตามการรับรู้ของครอบครัว อันเป็นประโยชน์ในช่วยเหลือดูแลเด็กและครอบครัวต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อทำความเข้าใจและอธิบายความหมายการเป็นพ่อแม่เด็กเลี้ยงยากวัยเตาะแตะ

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษานี้ใช้ปรัชญาปรากฏการณ์วิทยาเชิงตีความ (Hermeneutic phenomenology) ให้ความสำคัญในความเป็นบุคคล และการดำรงอยู่ของบุคคลเป็นเรื่องของการตีความ การให้ความหมายในประสบการณ์ (Van Manen, 1997) มุมมองของปรัชญามีความสอดคล้องกับการศึกษาที่ต้องทำความเข้าใจพ่อแม่ที่ต้องมีลูกเลี้ยงยากและการวิจัยครั้งนี้ใช้ฐานคิดผ่านมุมมองของวิชาชีพด้านสุขภาพ โดยมีแนวคิดที่เกี่ยวข้องคือ แนวคิดพัฒนาการด้านอารมณ์และสังคมเด็กปฐมวัย แนวคิดพื้นฐานทาง

อาร์มอนด์ (Thomas, Chess & Birch, 1970; Allen & Prior, 1995; Schmitz *et al.*, 1999; Oates & Stevenson, 2005) แนวคิดโครงสร้างหน้าที่ ระบบครอบครัว (Friedman, Bowden & Jones, 2003) เมื่อครอบครัวมีระยะพัฒนาการเป็นระยะครอบครัวที่มีลูกในวัยเตาะแตะ พ่อแม่ยังเป็นช่วงที่ต้องมีการปรับบทบาทหน้าที่เริ่มตั้งแต่รับลูกเข้ามาเป็นสมาชิกใหม่ของครอบครัว หน้าที่ของครอบครัวมีทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เช่น จัดเตรียมแหล่งทางการเงินที่จำเป็น ดูแลบ้านเรือน เลี้ยงดูเด็ก พ่อ-แม่-ลูกเป็นสมาชิกในครอบครัวที่มีบทบาทต่อกันในเชิงระบบ และพัฒนาการของเด็กวัยเตาะแตะมีการเจริญเติบโตและพัฒนาการทุกด้านอย่างรวดเร็ว และผสมกลมกลืนกัน ส่วนพัฒนาทางด้านอารมณ์และบุคลิกภาพมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องขึ้นกับพื้นฐานทางอารมณ์และการเรียนรู้ของเด็กจากสิ่งแวดล้อมมีความสำคัญพัฒนาเป็นนิสัยและบุคลิกภาพมีผลต่อความรู้สึกนึกคิดและพฤติกรรมต่อมา เด็กในช่วงวัยเตาะแตะมีครอบครัวเป็นบุคคลสำคัญในการอบรมเลี้ยงดู เด็กมีการเรียนรู้และพัฒนาอารมณ์ และพื้นฐานอารมณ์ได้จากการเรียนรู้จากครอบครัว และการตอบสนองของพ่อแม่

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีการศึกษานี้เป็นปรากฏการณ์วิทยาเชิงตีความ เพื่อเข้าใจประสบการณ์ชีวิตของพ่อแม่ที่มีลูกเลี้ยงยาก และหาแก่นแท้ของความหมาย ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือ พ่อแม่ที่ถูกเลือกแบบเจาะจงจากพ่อแม่ที่พาเด็กมารับบริการที่แผนกเด็กตึกกุมารเวชกรรม โรงพยาบาลธรรมศาสตร์เฉลิมพระเกียรติ ปทุมธานี คุณสมบัติของพ่อแม่ คือ มีลูกเลี้ยงยากอายุ 1-3 ปี คัดกรองโดยจากพ่อแม่ทำแบบประเมินพื้นฐานอารมณ์ในเด็กวัยเตาะแตะ สามารถสื่อสารและยินดีเข้าร่วมเป็นผู้ให้ข้อมูล ส่วนลูกจะต้องไม่มีปัญหาการเจ็บป่วยร้ายแรงหรือเป็นโรคประจำตัว และไม่มีคามพิการที่มีผลต่อการศึกษารววิจัย ก่อนเริ่มการศึกษานี้ผู้วิจัยได้แนะนำตัวขอความร่วมมือจากพ่อแม่ อธิบายวัตถุประสงค์การศึกษา วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ระยะเวลาการเก็บข้อมูล ประโยชน์ที่เกิดจากการศึกษา ตลอด

จนการพิทักษ์สิทธิ์ตามเอกสารชี้แจงและเอกสารยินยอมร่วมการวิจัย หลังให้ข้อมูลเปิดโอกาสให้พ่อแม่ได้ซักถามข้อมูลเพื่อประกอบการตัดสินใจ

การสัมภาษณ์ครั้งแรกใช้สถานที่ห้องตรวจที่แผนกกุมารเวชกรรมที่จัดไว้มีความเป็นส่วนตัว มีผู้ช่วยวิจัยในการดูแลเด็ก การสัมภาษณ์ครั้งที่ 2 และครั้งที่ 3 สถานที่ขึ้นกับความเหมาะสมโดยผู้วิจัยและพ่อแม่ได้ตกลงกันจากการศึกษาส่วนใหญ่ในคืนที่บ้านของผู้ให้ข้อมูล ก่อนสัมภาษณ์ทุกครั้งขออนุญาตในการบันทึกข้อมูล แจ้งถึงการรักษาความลับ ภายหลังสิ้นสุดการสนทนาทุกครั้งผู้วิจัยเปิดโอกาสให้พ่อแม่ได้ซักถามในข้อสงสัย ขออนุญาตในการติดต่อกลับพ่อแม่และให้ข้อมูลสำหรับพ่อแม่ติดต่อกลับผู้วิจัย ผู้วิจัยขอขอบคุณการให้ความร่วมมือในการถ่ายทอดประสบการณ์และเสียสละเวลาของผู้ให้ข้อมูล การเก็บข้อมูลทำร่วมกับการวิเคราะห์ข้อมูล จำนวนพ่อแม่ผู้ให้ข้อมูลสิ้นสุดลงเมื่อพบว่ามีการอิ่มตัว พบข้อมูลซ้ำๆ กัน ไม่มีข้อมูลใหม่เกิดขึ้น การศึกษาพบข้อมูลอิ่มตัวเมื่อการเก็บข้อมูลได้ 20 ครอบครัว การศึกษามีการคัดผู้ให้ข้อมูลออก 1 ครอบครัวที่สัมภาษณ์แล้ว พ่อแม่มีลักษณะของผู้ให้ข้อมูลที่ไม่ยอมให้ข้อมูลเชิงลึก การสัมภาษณ์ ครอบครัวละ 3 ครั้ง และเวลาสัมภาษณ์ประมาณ 45-60 นาที

วิจัยนี้มีข้อจำกัดของการวิจัยเชิงคุณภาพผู้ให้ข้อมูลไม่ได้มีจำนวนมากพอที่จะอ้างอิงไปสู่พื้นที่หรือบริบทอื่น แต่สามารถศึกษาเพิ่มเติมหรือเปรียบเทียบกับบริบทที่มีความคล้ายคลึงกัน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ผู้วิจัยเสมือนเครื่องมือที่สำคัญ เพื่อให้คุณภาพและความลึกซึ้ง ผู้วิจัยได้ผ่านการพัฒนาความรู้และทักษะการวิจัยเชิงคุณภาพ ทั้งในการศึกษาและอบรมที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเชิงคุณภาพ

2. แบบประเมินพื้นฐานอารมณ์เลี้ยงยากในวัยเตาะแตะ ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนเอกสารและวรรณกรรม แบบประเมินสร้างขึ้นเพื่อง่ายต่อการคัดกรอง มี 40 ข้อคำถาม 1) ด้านครอบครัว 10 ข้อ มีหัวข้อคำถาม การเลี้ยงดู ความเข้าใจในพฤติกรรมบุตร

ปฏิสัมพันธ์กับบุตร การรับรู้บทบาทบิดามารดา และสัมพันธภาพระหว่างบิดามารดา 2) ด้านตัวเด็ก 30 ข้อ มีหัวข้อคำถาม พฤติกรรมในชีวิตประจำวัน ลักษณะการเคลื่อนไหว ความสามารถในการปรับตัว ปฏิกริยาตอบสนองต่อสิ่งเร้า ลักษณะอารมณ์และความสนใจ การหาความเที่ยงตรงของเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน แล้วตรวจสอบเนื้อหาและข้อความให้ตรงกันร้อยละ 80 การหาความเชื่อมั่น แบบประเมินที่ปรับปรุงแล้วทดลองใช้กับพ่อแม่ที่มีลูกวัยเตาะแตะ (อายุ 1-3 ปี) จำนวน 50 คน และค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค ได้ความเชื่อมั่นระดับสูง ($\alpha = .847$)

3. แนวคำถามการสัมภาษณ์ พัฒนาแนวคำถามหรือประเด็นสำคัญๆ ที่ต้องถามเป็นลักษณะคำถามปลายเปิดหัวข้อกว้างๆ ปรับให้เหมาะสมกับสถานการณ์ ตัวอย่างคำถามเช่น การทำบทบาท หรือหน้าที่ของพ่อ/แม่ที่มีลูก(เลี้ยงยาก) พ่อแม่มีความคิดเห็นอย่างไร พ่อ/แม่ให้ความหมายของการเป็นพ่อแม่ที่มีลูกเลี้ยงยากไว้อย่างไร การบอกเล่าให้คนอื่นได้เข้าใจการเป็นพ่อแม่ที่มีลูกเลี้ยงยากของเรายากจะบอกเล่าอะไรบ้าง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกและการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ขณะเก็บข้อมูลมีผู้ช่วยวิจัยช่วยดูแลเด็ก

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยประยุกต์แนวทางการศึกษาของแวนมานเนน (Van Manen, 1997) มี 6 ขั้นตอน 1) การกลับไปสู่ธรรมชาติของประสบการณ์ชีวิต (Turning to the nature of lived experience) เป็นการทำความเข้าใจประสบการณ์ชีวิตเป็นภาวะเป็นอยู่จริง 2) ค้นหาประสบการณ์ชีวิตเหมือนเราได้อยู่ในเหตุการณ์ (Investigating experience as we live it) เน้นการได้ข้อมูลเกี่ยวกับพ่อแม่ที่มีลูกเลี้ยงยากมีการทำความเข้าใจข้อมูลอย่างไตร่ตรอง 3) สะท้อนปรากฏการณ์วิทยาเชิงตีความ (Hermeneutic phenomenological reflection) การวิเคราะห์ข้อมูลเกิด

ขึ้นพร้อมๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับประสบการณ์ที่เป็นอยู่จริง 4) การเขียนปรากฏการณ์วิทยาเชิงตีความ (Hermeneutic phenomenological writing) ให้ความสำคัญของภาษา ข้อจำกัด และพลังของภาษา 5) คงไว้ซึ่งการอธิบายประสบการณ์ที่สัมพันธ์กับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริง (Maintaining a strong and oriented relation) เขียนและอธิบายปรากฏการณ์ ที่ศึกษาที่สัมพันธ์กับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริง 6) ทำให้เกิดความสมดุลของบริบทโดยพิจารณาเป็นส่วนและทั้งหมด (Balancing the research context by considering parts and whole) การทบทวนทุกกระบวนการ และพิจารณาความสัมพันธ์ย่อยกับประสบการณ์รวม

ความน่าเชื่อถือได้ของผลการวิจัย

ความน่าเชื่อถือ พิจารณาจาก 4 เงื่อนไข 1) ความเชื่อถือ การวิจัยดำเนินการให้มีความสอดคล้องของข้อมูล การได้ความจริงและความถูกต้องของข้อมูลจากพ่อแม่ผู้มีประสบการณ์ตรงที่มีความเข้าใจถึงปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจนและครอบคลุม มีการตรวจสอบข้อมูลโดยการถามซ้ำ 2) ความสามารถในการถ่ายโอน การวิจัยได้แสดงให้เห็นวิธีการได้มาของข้อค้นพบตามภาพความจริง การถ่ายโอนผลการวิจัยเกิดจากความสามารถอ้างผลการวิจัยไปยังสภาพการณ์หรือบริบทที่คล้ายคลึงกัน การนำไปใช้หรือไม่ขึ้นทั้งนี้ขึ้นกับผู้นำไปใช้ 3) ความสามารถในการพึ่งพา ผู้วิจัยดำเนินการในการศึกษาครั้งนี้โดยได้รับคำแนะนำภายหลังจากการวิเคราะห์เบื้องต้น ข้อค้นพบและการวิจารณ์ข้อค้นพบหรือผลการวิจัยจากอาจารย์ที่ปรึกษา และมีปรับปรุงแก้ไขส่วนที่ยังไม่สามารถเชื่อมโยงข้อมูลต่างๆ ให้เข้าใจปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างแท้จริง 4) ความสามารถในการยืนยัน ดำเนินโดยให้มีการกระบวนการตรวจสอบข้อมูลที่ได้กับข้อมูลทั้งหมดได้ และพิจารณาความสอดคล้องกันของข้อมูล ก่อนที่สรุปเป็นข้อความที่สำคัญหรือสาระที่ได้จากการวิเคราะห์

การพิทักษ์สิทธิ์ของผู้ให้ข้อมูล

การวิจัยได้รับการพิจารณาจากคณะกรรมการ

จริยธรรมการวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพาและโรงพยาบาลธรรมศาสตร์เฉลิมพระเกียรติ ก่อนดำเนินการวิจัยแจ้งกับผู้ให้ข้อมูลทราบถึงระเบียบขั้นตอนการดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนพิทักษ์สิทธิ และการเข้าร่วมให้ข้อมูลด้วยความสมัครใจ

ผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไป ผู้ให้ข้อมูลคือพ่อหรือแม่ของเด็กเลี้ยงยาก จำนวน 20 ครอบครัว นัศถาบรรพบุรุษทั้งหมด พ่อจำนวน 19 คน อายุระหว่าง 21-40 ปี พ่อส่วนใหญ่มีอาชีพเป็นพนักงานหรือลูกจ้าง 13 คน แม่จำนวน 20 คน อายุระหว่าง 19-38 ปี แม่ส่วนใหญ่เป็นแม่บ้านจำนวน 13 คน ซึ่งแม่จำนวน 12 คน เคยประกอบอาชีพก่อนมีลูกเลี้ยงยาก เมื่อพบว่าลูกเลี้ยงยากจึงได้ออกจากงานเพื่อมาดูแลลูกเอง ครอบครัวอาศัยอยู่ในเขตปทุมธานีมากที่สุด 16 ครอบครัว ครอบครัวเดียว 15 ครอบครัว จำนวนสมาชิกในครอบครัวทั้งหมด 3 คน มีจำนวน 14 ครอบครัว ลำดับที่ของลูกเป็นลูกคนแรก 12 ครอบครัว และลูกคนเดียว 12 ครอบครัว ครอบครัวรับรู้ว่าลูกเลี้ยงยากในช่วงแรกเกิด -1 ปี และ 1 ปีขึ้นไปจำนวน 10 คน เท่ากัน

พ่อแม่ถ่ายทอดประสบการณ์ที่มีลูกเลี้ยงยาก สรุปได้ 5 ประเด็นหลัก คือ

1. เสี่ยงแห่งความขัดแย้ง เริ่มต้นจากลูก จากพฤติกรรมของลูกที่ส่งผลต่อการรับรู้ของพ่อแม่ว่าลูกยุ่งยาก ยากลำบากในการอบรมเลี้ยงดู พ่อแม่ส่วนใหญ่ได้บอกเล่าว่าครอบครัวมีความขัดแย้งและทะเลาะกันมากขึ้น เนื่องจากเรื่องเกี่ยวข้องกับลูก พ่อแม่ต่างคนก็มีพื้นฐานประสบการณ์ แนวคิด ความคิดเห็นและความเชื่อของของตนเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูลูกที่แตกต่างกัน ดังตัวอย่าง “บางทีก็ว่าเขา จะทำอะไรนักหนาประมาณนี้ บางทีเรื่องเล็กน้อยก็ดูลูกอะไรเงี้ย...เขาแค่ไม่ทำตามอะไรเงี้ยก็ดู...” (แม่เพลิน) พ่อแม่รับรู้ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวได้เปลี่ยนแปลงไป ความไม่เข้าใจ และการปฏิบัติที่มีความแตกต่างกันกลายเป็นปัญหาความขัดแย้งในครอบครัวมากขึ้น “จริงๆ นะ มีลูก ผัวเมียได้ทะเลาะกันเพราะลูก ก่อนหนอยูกันมาห้าหกปีไม่เห็น

ทะเลาะกัน พอมีลูกมายุ่งยากทันที...” (แม่บ๊ิก) ส่วนใหญ่พ่อแม่ต่างก็มีคาดหวังซึ่งกันและกันในการดูแลลูก การป้องกันอุบัติเหตุหรืออันตราย หลายครอบครัวเมื่อลูกเกิดอุบัติเหตุพ่อและแม่จะมีการกล่าวโทษกันและกัน และเมื่อลูกร้องไห้ งอแง ครอบครัวจะมีความยุ่งยาก รุนแรงที่ไม่มีใครทำให้ลูกเงียบได้ พ่อแม่ได้แสดงความคิดเห็นว่าต้องดูแลลูกทำให้พ่อแม่เหนื่อยอ่อนเพลีย และพักผ่อนไม่เพียงพอ ทำให้พ่อแม่เกิดอารมณ์หงุดหงิดได้ง่าย “ทะเลาะกันบ่อย...ลูกร้องไห้อะไรเงี้ย ก็เหนื่อยด้วยกันทั้งคู่ เขาเหนื่อยต้องทำงาน หนูก็เหนื่อยต้องดูเขาทั้งวัน ไม่ได้พัก ไม่ใช่เราจะอยู่เฉย ทั้งงานบ้านอะไรทำทุกอย่างก็อยากให้กลับมาดูลูกบ้าง เราก็ไม่ทำงานคนเดียว มีตั้งสามคนไม่เห็นต้องกลับตีก บางทีก็ไม่กลับ ไม่เห็นอะไรจะขนาดนั้น เขาร้องไม่มีเหตุผลไม่ใช่อะไร ก็ตีแล้วไม่เห็นพ่อ ก็ร้องพ่อ พ่อ” (แม่หนู) เห็นได้ว่าภายในครอบครัวพ่อและแม่จะมีความคิดเห็น ความขัดแย้งกันในครอบครัวมากขึ้น ความคิดเห็นที่แตกต่างกันในการดูแลลูก ความคับข้องใจ ความคาดหวังในบทบาทของกันและกัน หรือไม่เข้าใจการปฏิบัติบทบาทหน้าที่ในครอบครัวของอีกฝ่าย ภาพรวมของปัญหาที่พ่อแม่ต้องเผชิญทุกวันที่เกี่ยวข้อง กับลูกเลี้ยงยาก ทำให้พ่อแม่มีความเครียดจนกระทั่งเกิดภาวะวิกฤตในครอบครัว พบว่าในบางครอบครัวพ่อแม่เคยคิดจะแยกทางกัน ด้วยความเครียด ความคิดเห็นที่ขัดแย้งกันตลอดเวลา

2. หนึ่งชีวิตที่ต้องคอยห่วง คอยติดตาม จากลักษณะเด่นของลูกที่ซนและไม่อยู่เฉย การทำกิจกรรมที่ใช้แรงอย่างมาก อีกทั้งลูกยังดื้อ/พุดยาก การแสดงออกของพฤติกรรมร้องไห้ งอแง อารมณ์รุนแรง ลักษณะรองลงมาคือ ชีวิตประจำวันที่คาดเดาได้ยาก ได้แก่ การกินอาหาร อาบน้ำ การนอน จากลักษณะของลูกทั้งหมดเป็นเหตุทำให้พ่อแม่คิดว่าการเป็นพ่อแม่ที่มีลูกเลี้ยงยากจะต้องมีคอยห่วงใย คอยดูแลไม่ปล่อยให้ลูกละสายตา ดังตัวอย่าง “วันนั้นวิ่งตกน้ำตรงนั้นเลย บอกไม่วิ่งไม่...ตกเลย” (แม่เปรม) “ดื้อ ก็พูดฟังนะครับ แต่เค้าไม่ทำตามเรา อย่างก็เล่นก็จะเล่นทุกอย่างที่เค้าห้าม ที่เป็นอันตรายวิ่งไปถลาบ้าง วิ่งไปจับของร้อน” (พ่อตอม) นอกจากนี้พ่อแม่ต้องคอยดูแลและมีตระวังเรื่องอุบัติเหตุแล้วยังต้อง

คอยระมัดระวังลูกทำของเสียหาย เมื่อลูกต้องออกนอกบ้านไปห้างสรรพสินค้าหรือตลาด พ่อแม่จะต้องตื่นตัวและต้องตามลูกให้ทัน ลูกจะวิ่งนำหน้าทุกคน หรือไม่อยู่เฉย นอกจากที่พ่อแม่มีความเป็นห่วงคอยติดตามดูแลลูก ส่วนลูกเองก็ไม่ยอมให้พ่อหรือแม่คาดสายตา เวลาพ่อหรือแม่ไม่ได้อยู่ใกล้ๆ ก็จะร้องไห้ ร้องเรียก จนแม่พอรู้สึก ว่าทำกิจกรรมส่วนตัวหรืองานบ้านไม่ได้ ต้องคอยอยู่ใกล้ คอยเฝ้าลูกตลอด ดังตัวอย่าง “มันวุ่นวาย ความวุ่นวาย อยู่อยู่กับแต่ลูกไม่ได้ทำอะไร” (แม่จ๊ะ) พ่อแม่ส่วนใหญ่คิดว่าลูกของตนคือ ชนมาก จนไม่อาจวางใจให้ใครดูแลได้ และคิดว่าไม่มีใครจะดูแลได้ดีเท่ากับแม่ดูแลเอง ครอบครัวจึงตัดสินใจให้แม่ออกจากงานมาเพื่อเลี้ยงดูลูกเอง พ่อแม่หลายคนมีความกังวลที่จะให้ผู้อื่นดูแลลูกแทนคนในครอบครัว ดังตัวอย่าง “กลัวไปจ้างเลี้ยงอย่างนี้ กลัวเขาโมโห อย่างหนูเป็นแม่อย่างนี้ เขาอแง เขาไม่เหมือนเด็กคนอื่น...ขนาดหนูเป็นแม่หนูยังดี หนูยังโมโหทุกวัน” (แม่เปรม)

3. เลี้ยงยากอย่างไรก็ลูกเรา พ่อแม่พยายามอย่างมากที่จะจัดการกับพฤติกรรมยุ่งยากของลูก จนกระทั่งพ่อแม่ส่วนใหญ่ได้ตัดสินใจที่จะดูแลลูกเอง ด้วยเหตุผล “เพราะเป็นลูกเรา” พ่อแม่คิดว่าเป็นลูกของตน ดังนั้นตนเองน่าจะดูแลลูกเลี้ยงได้มากกว่าคนอื่น ดังข้อมูล “..เราก็มารู้ เขาทำอะไรกับลูกเรามั่ง...กลัวเขาทุบตี กลัว” (แม่พลู) “...เด็กมันชน ผมดูจากลักษณะพฤติกรรมของลูกผมนะ เขาต้องตีมันแน่ๆ” (พ่อปอ) พ่อแม่ได้บอกเล่าถึงความพยายามอย่างมากในการจัดการกับลูก เริ่มจากการหาข้อมูลหรือคำแนะนำ การช่วยเหลือ จากพ่อแม่ ขอความช่วยเหลือเริ่มจากบุคคลใกล้ชิด ญาติ เพื่อน เพื่อนบ้าน หาข้อมูลเพิ่มเติมจากสื่ออื่นๆ ได้แก่ นิตยสาร อินเทอร์เน็ต พ่อแม่ยังต้องการผู้ช่วยเหลือประจำ ประครองทางด้านจิตใจ การรับฟังการระบายความรู้สึก พาออกไปหาหมอดูที่ต่างจังหวัด พ่อแม่เลือกที่จะขอรับคำปรึกษาจากบุคลากรทางการแพทย์เป็นทางเลือกสุดท้ายเมื่อได้ทดลองดูแลลูกด้วยตนเองแล้วไม่ได้ผล และพ่อแม่คิดว่าลูกไม่ได้มีปัญหาจากต้องไปพบแพทย์ จากพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของลูกทำให้พ่อและแม่กลัวว่าลูกจะเป็น “เด็กนิสัยเสีย” พ่อแม่คิดว่าการอบรมเลี้ยงดู

ต้องเน้นย้ำ และดูแล พบครอบครัวพยายามจะดูแลหลากหลายวิธี มีทั้งพ่อแม่ทำเป็นตัวอย่าง การกลั่นไม่สนใจ สอนด้วยเหตุผล การดุ การทำโทษ บางทีก็ขู่ให้กลัวเพื่อให้ลูกหยุดพฤติกรรม การทำโทษอีกวิธีที่พบ คือ การขังไว้ในห้องน้ำ การให้แยกตัวอยู่ในห้องนอน พ่อแม่ให้เหตุผลว่าขังไว้ให้เด็กกลัวแล้วไม่ทำพฤติกรรมที่ไม่ดี และมีขังไว้เพื่อลูกยอมทำกิจกรรมจนแล้วเสร็จเพราะเด็กไม่ยอมทำให้แยกตัวไปอยู่ในห้องนอนให้ไปอยู่เจียบๆ สงบสติ กรณีที่ลูกมีปัญหาพฤติกรรมการกิน การนอน พ่อแม่มีความหนักใจและพยายามในการทำทุกอย่างเพื่อให้ลูกกิน ลูกนอนด้วยความเป็นห่วงเรื่องพัฒนาการและการเจริญเติบโตของลูก ดังนั้นพ่อแม่ก็จะดูแลให้ลูกนอน ด้วยการขึ้นรถจักรยานยนต์ขับขึ้นรอบหมู่บ้านให้ลูกหลับ ยอมให้ลูกนอนตื่นตามต้องการเพราะลูกนอนหลับดี ดูแลการกินอาหารด้วยวิธีการเดินตามป้อนอาหาร ให้ลูกตื่นมากินนมขวดมือนกลางคืนหรือยอมให้ลูกตื่นมาดูดนมแม่ บางคนปลุกลูกตื่นมาดูดนมขวดในมือนกลางคืนมากกว่าสิบครั้งต่อคืน หายา อาหารเสริมให้กิน มุมมองของพ่อแม่ได้สะท้อนให้พ่อแม่ที่ต้องให้ความตั้งใจ และพยายามดูแลลูกเลี้ยงยากด้วยความรัก ความห่วงใย ทุ่มเทของพ่อแม่ที่เลี้ยงลูก อบรมดูแล จัดการกับปัญหา การแสวงหาหนทาง และวิธีการจัดการกับลูก

4. การเผชิญกับบุคคลรอบข้าง พ่อแม่รับรู้และตีความจากปฏิกิริยาที่บุคคลอื่นมีต่อลูกในรูปแบบที่แตกต่างกัน ทำให้พ่อแม่กลัวคนอื่นไม่เข้าใจลูก พ่อแม่มีความเป็นห่วง กังวล หนักใจในพฤติกรรมของลูกเมื่อลูกต้องอยู่กับคนอื่น ด้วยความซนของลูกคิดว่าคนอื่นไม่ชอบหรือมีความรำคาญ ตัวอย่างเช่น ลูกไปเล่นที่บ้านของเพื่อนข้างบ้าน เพื่อนบ้านที่แสดงออกโดยเอาเชือกมัดตุ๋นเอ็นไว้เพราะลูกเข้าไปเปิดตุ๋นเอ็นรื้อของในตุ๋นเอ็น แม่ให้ข้อมูลว่า “เขาก็บอกว่าตื้อเกิน ชน อะไรี้ เวลาไปบ้านเขาจะไปรื้อของเขา” (แม่พลู) ทั้งนี้ยังพบว่าเพื่อนเพื่อนบ้านที่เล่นกับลูกแล้วจะพูดหยอกล้อลูก สอดเสียด แหยให้ลูกหงุดหงิด หรือในบางครั้งที่ญาติพี่น้องต่อว่าหรือตำหนิในพฤติกรรมของลูก พ่อแม่รู้สึกไม่พอใจแต่ก็ไม่กล้าแสดงออก ด้วยเหตุผลที่ต้องอยู่ร่วมกันในสังคม บางคนก็รู้สึกเกรงใจเห็นว่าเขาเป็นผู้ใหญ่ด้วยกัน พ่อแม่

บางคนก็รู้สึกที่ต้องปกป้องตลอดเวลาไม่อยากให้ใครว่าลูก ประสบการณ์ที่พ่อแม่ต้องเผชิญเมื่อพ่อแม่พาลูกออกไปนอกบ้าน เมื่อไปกินอาหารนอกบ้านลูกจะลุกเดินหรือป็นโต๊ะอาหาร รื้อหยิบของบนโต๊ะอาหารเล่น ทำของที่ร้านเสียหาย ทำแก้วแตก โยนทัพพีไปยังโต๊ะอื่น จับคนอื่น ทำให้พ่อแม่ต้องผลักดันกินอาหาร หรือต้องคอยอุ้มลูกไปกินไปด้วย พ่อแม่รับรู้ว่ามีบุคคลอื่นที่คอยมองและไม่ทราบว่าคุณจะเข้าใจลูกมากน้อยแค่ไหน พ่อแม่หลายคนกล่าวถึงสังคมรอบข้างทำให้ลูกมีปัญหาเพิ่มมากขึ้น พบเพื่อนบ้านบางคน หรือคนรู้จักแสดงพฤติกรรมพุดยั่ว ทำให้เด็กอารมณ์เสีย หรือสอนเด็กพูดคำคำหยาบคาย พ่อแม่คิดว่าการเผชิญกับบุคคลอื่นในสังคมที่ไม่เข้าใจในพฤติกรรมลูกทำให้พ่อแม่ขาดความเชื่อมั่นทางจิตใจและบางคนก็มีอิทธิพลและส่งผลต่อพฤติกรรมของลูกอีกด้วย

5. การพัฒนาเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ประสบการณ์ที่ผ่านมาพ่อแม่มีการเรียนรู้ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ตลอดระยะเวลาที่ได้เลี้ยงดู อบรมลูกเลี้ยงยาก พ่อแม่รับรู้ได้ว่าตนเองได้เติบโตเป็นผู้ใหญ่มากขึ้นและได้สะท้อนมุมมองว่าลูกเลี้ยงยากเสมือนบทเรียนที่พ่อแม่ได้เรียนรู้มีการพัฒนาตนเอง โตเป็นผู้ใหญ่ การเติบโตผู้ใหญ่นั้นพ่อแม่ให้ภาพรวมที่พ่อแม่จะต้องอดทน เสียสละมากขึ้น การรับผิดชอบรับภาระที่ต้องเหนื่อยมากขึ้น และเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้เข้ากับลูกของตนได้ พ่อแม่รับรู้การเป็นผู้ใหญ่อยู่ที่ความรับผิดชอบต่อลูก การอดทน อดกลั้น จากเดิมที่คิดถึงแต่ตัวเองไม่ได้สนใจคนอื่น ปัจจุบันเริ่มคิดถึงคนอื่น โดยเฉพาะลูกและสมาชิกในครอบครัว สามารถเสียสละเวลาส่วนตัวและทรัพย์สินให้สมาชิกในครอบครัวได้ ดังตัวอย่าง “อดทนมากๆ อดทนมากกว่าพ่อแม่ปกติ ต้องอดทนมากๆ แล้วก็ใส่ใจกับลูกให้ มากๆ ไข่เค็ม เยอะกว่าคนอื่นฯ เยอะกว่าเด็กปกติ อดทนต่อเรื่องอารมณ์ของเค้า หรืออะไรอย่างเงี้ย เวลาที่เค้าไม่พอใจก็ต้องอดทน” (แม่หนึ่ง) “ก็โตขึ้น อดทน อดทนเสียสละ....ทำมาคิดถึงเขาก่อน ตอนแรกก็ไม่มีรู้สึกอะไรนะพี่ จนได้เห็นหน้าเขาแปลก...ชีวิตต้องมีให้เรารับผิดชอบ” (พ่อเปรม) แม่เหนื่อยจากภาระที่ต้องดูแลลูกและทำงานบ้าน ส่วนพ่อเหนื่อยจากภาระที่ต้องหารายได้หลัก ครอบครัวที่แม่ลาออกจากงาน

เพื่อเลี้ยงลูก พ่อจะต้องหารายได้เพิ่มมากขึ้นโดยทำงานนอกเวลาหรือทำงานให้มากขึ้นและยังต้องช่วยดูแลลูกที่บ้าน พ่อแม่อธิบายว่าการที่รับภาระและทำหน้าที่ของตนได้ดี คือการเติบโตเป็นผู้ใหญ่อย่างแท้จริง ดังตัวอย่าง “...ทำให้เราโตขึ้น ดูเป็นผู้ใหญ่ มีภาระเพิ่มขึ้น รู้จักคิดอะไรมากขึ้น” (พ่อเพลิน)

เมื่อลูกเข้ามาเป็นสมาชิกใหม่ของครอบครัว จากพฤติกรรมของลูกพ่อแม่มีการปรับในบทบาทที่ต้องคอยเฝ้าดูแลลูกตลอด ไม่ได้พักผ่อนไม่เพียงพอ ต้องควบคุมอารมณ์และความรู้สึกเกี่ยวข้องกับลูกของตน พ่อแม่พยายามทุกวิถีทางเพื่อทำบทบาทของตนให้ดีที่สุดในการดูแลลูกในทุกๆ เรื่อง จากช่วงที่พ่อแม่ต้องช่วยกันดูแลลูกยุ่งยาก ในบางสถานการณ์ช่วยให้พ่อแม่เข้าใจในการดูแลลูก และการทำงานของอีกฝ่าย สิ่งที่ช่วยในการปรับตัวคือพ่อแม่คิดว่าลูกเป็นกำลังใจ แรงบันดาลใจ ความเป็นพ่อแม่ที่คิดว่าลูกคนทำให้ตนเองรู้สึกรับรู้ได้ว่าตนเองประสบการณ์มากมาย ประสบการณ์เหล่านี้ทำให้เกิดความเชื่อมั่นและมีความกระตือรือร้นพร้อมที่จะเผชิญกับเหตุการณ์ทุกอย่างได้มากขึ้น ทำให้พลังที่จะทำสิ่งต่างๆ ไว้เพื่อลูก

อภิปรายผล

จากการศึกษาพ่อแม่รับรู้ว่าลูกเลี้ยงยาก ลักษณะที่สำคัญคือ ขน ด้ง พุดไม่ฟัง ชีวิตประจำที่ไม่สม่ำเสมอ คัดเดาได้ยาก มีประเด็นที่สอดคล้องกับการศึกษาที่ผ่านมาของบัสส์และโพลมิน และโทมัสและบิช (Oates, & Stevenson, 2005) แต่การให้คำจำกัดตามลักษณะภาษาและพฤติกรรม ที่พ่อแม่ได้อธิบายไว้แตกต่างกัน จากข้อมูลประสบการณ์ครอบครัวที่พ่อแม่ต้องเผชิญกับความเครียด กังวล สัมพันธภาพในครอบครัวที่มีปัญหา สอดคล้องกับการศึกษาของ จินตนา วัชรสินธุ์ สุนทราวดี เจริญพิเชฐ และวรรณิ์ เดียวอิสเรศ (2554) พบว่ามารดาที่มีลูกอายุ 0-3 ปีจะความเครียดในระดับค่อนข้างสูง เมื่อครอบครัวมีลูกเป็นเด็กเลี้ยงยากย่อมส่งผลให้ครอบครัวมีความยุ่งยากและส่งผลให้ครอบครัวต้องเผชิญกับภาวะวิกฤต ส่วนปัญหาทางอารมณ์และความเครียดของพ่อแม่ก็จะมีผลกระทบต่อลูกเช่นกันลูก ซึ่งส่งผลทำให้พ่อแม่มี

ปัญหาลูกเลี้ยงยากมากยิ่งขึ้น พ่อแม่ต้องเผชิญกับปัญหา และหาหนทางแก้ไขปัญหา การเป็นพ่อแม่ที่มีลูกเลี้ยงยาก ต้องคอยห่วง ดูแลลูกอย่างใกล้ชิด พ่อแม่สะท้อนมุมมอง การเติบโตเป็นผู้ใหญ่ จากภาพรวมความสามารถในการ จัดการกับปัญหาได้ มีความอดทน อดกลั้นมากขึ้น แต่ ทั้งนี้ด้วยมุมมองประสบการณ์ของพ่อแม่และลูกที่แตกต่าง กัน โดยเฉพาะลูกเป็นวัยเด็กมีระยะขั้นพัฒนาการใน ขั้นกำหนดความคิดไว้ล่วงหน้า พัฒนาการทางอารมณ์ เป็นช่วงวัยเรียนรู้ที่จะควบคุมตนเอง เรียนรู้ตนเองและ โลก พฤติกรรมที่แสดงออกเป็นพัฒนาการตามวัย แต่พ่อแม่ที่คิดว่าพัฒนาการด้านภาษาที่ดีขึ้นสามารถพูดสื่อสาร เรื่องมากขึ้นลูกน่าจะรู้และเข้าใจเหตุผลที่อธิบาย ด้วย โลกประสบการณ์ของพ่อแม่และลูกจึงแตกต่างกัน จึง ทำให้พ่อแม่และลูกมีปัญหาที่ไม่เข้าใจกัน ข้อมูลที่น่าสนใจพ่อแม่หาข้อมูลจากบุคคลใกล้ชิด เป็นหลักมีการขอ ข้อมูลจากบุคคลกรทางการแพทย์ การตอบสนองต่อ ลูกเน้นตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐาน การแก้ไขพฤติกรรม ลูกมีการปรับตามความต้องการของเด็กเป็นสำคัญ เช่น เด็กกินอาหารได้น้อย จึงให้เด็กกินมื้อกลางวันเพิ่ม ทำให้ การแก้ไขปัญหาพฤติกรรมมีความเกี่ยวข้องกับปัญหาอื่น และแก้ไขปัญหาก็ไม่ได้ผล ส่วนการตอบสนองต่อบุคคล รอบข้างที่แสดงพฤติกรรมไม่เหมาะสมกับเด็ก โดยพ่อแม่ บางคนเป็นลักษณะประนีประนอม ไม่กล้าบอกบุคคลอื่น

พ่อแม่ถ่ายทอดประสบการณ์ของพ่อแม่ เกิดการ ทบทวนเหตุการณ์ที่ผ่านมาผ่านการบอกเล่าประสบการณ์ พ่อแม่เกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่ต้องถ่ายทอด ทั้งนี้ครอบครัวผ่านการปรับตัวมาช่วงระยะเวลาหนึ่งสิ่ง ที่ช่วยในการเรียนรู้การปรับตัวของพ่อแม่ที่มีลูกเลี้ยงยาก ที่สำคัญ คือ แรงสนับสนุนทางด้านจิตใจ จากที่พ่อแม่คิดว่าลูกเป็นกำลังใจ แรงบันดาลใจ ลูกมีความต้องการได้รับการดูแลและสนใจเป็นพิเศษ สร้างพลังให้เกิดความ เชื่อมั่นและมีความกระตือรือร้นพร้อมที่จะเผชิญกับ เหตุการณ์ได้มากขึ้น ทำให้พลังที่จะทำสิ่งต่างๆ เพื่อลูก ภาพประสบการณ์ของพ่อแม่ ในบางช่วงประสบการณ์ที่ เกี่ยวเนื่องย้อนกลับไปขณะเริ่มต้นของประสบการณ์

ทบทวน ทำความเข้าใจร่วมกันระหว่างพ่อแม่ผู้ให้ข้อมูล และผู้วิจัยที่มีโลกประสบการณ์ต่างกัน อาศัยการเชื่อมโยง ปรากฏการณ์ การคิด สภาวะจิตใจ การกระทำของพ่อแม่ ที่เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูลูกเลี้ยงยาก การสนับสนุนทาง สังคม ความเชื่อ และวัฒนธรรม เข้ามามีอิทธิพลอย่างมาก ทุกมิติของการให้ความหมายพื้นฐานของชีวิต พื้นที่ชีวิต ชีวิต เวลา และสังคมของชีวิตเกี่ยวข้องกันอย่างแยก ไม่ออก

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ผลการวิจัยที่ได้เป็นงานที่ได้จากงานวิจัยเชิง คุณภาพมีข้อจำกัดในการอ้างอิง องค์ความรู้ที่สามารถ เป็นแนวทางในการพยาบาล ผลการศึกษาการวิจัย และการสนับสนุนนโยบายการพยาบาล ดังนี้

1. กิจกรรมการพยาบาลในการดูแลครอบครัวที่มีมุง ลดการรับรู้ความยุ่งยากของลูก และช่วยเหลือในกรณีที่มีลูกเลี้ยงยาก 1.1) ตั้งแต่ตั้งครรภ์ การประเมินการเตรียม ความพร้อมของครอบครัว 1.2) การดูแลลูกภายหลัง คลอด โดยการสอดแทรกความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการเด็ก ปัญหาที่อาจพบได้ในเด็กเล็กและแนวทางการดูแล เบื้องต้น การให้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องของพื้นฐาน อารมณ์ในเด็ก 1.3) หน่วยงานเด็กสุขภาพดี มีการประเมิน พื้นฐานอารมณ์เลี้ยงยาก การให้ความรู้เกี่ยวพัฒนาการของ เด็กวัยเตาะแตะ

2. ทางการศึกษาพยาบาล ผลงานวิจัยที่มีคุณค่า ในกรณีศึกษาให้องค์ความรู้ทำให้เข้าใจโลกประสบการณ์ ของพ่อแม่ ความเข้าใจครอบครัวที่มีลูกเลี้ยงยากมากขึ้น

3. ควรนำไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนา เครื่องมือคัดกรอง และ/หรือ สร้างแนวทางการช่วยเหลือ ครอบครัวที่มีบุตรยาก

4. เชิงนโยบาย องค์ความรู้ที่ได้เป็นพื้นฐานในการ พัฒนาการให้คำแนะนำเตรียมความพร้อมในการเป็น พ่อแม่ตั้งแต่ตั้งครรภ์ พัฒนาระบบคัดกรองเด็กเลี้ยงยาก เพื่อจะได้ทราบกลุ่มพ่อแม่และเด็กที่มีปัญหา ให้คำแนะนำ คำปรึกษาแก่พ่อแม่ที่มีลูกเลี้ยงยาก

เอกสารอ้างอิง

- จินตนา วัชรสินธุ์ สุนทราวดี เขียวพิเชฐ และวรรณิ์ เตียววิศเรศ. (2554). ปัจจัยทำนายความเครียดของการเป็นมารดาของมารดาที่มีบุตรอายุ 0-3 ปี. *วารสารสาธารณสุขมหาวิทยาลัยบูรพา*, 6 (1), 31-41.
- Allen, K., & Prior, M. (1995). Assessment of validity of easy and difficult temperament through observed mother-child behaviors. *International journal of behavior development*, 18(4), 609-630.
- Borkowski, J. G., Ramsey, S. L., & Bristol-Power, M. (Ed.). (2002). *Parenting and the child's world: Influences on academic, intellectual and social-emotional development*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Bussing, R., Lebninger, F., & Eyberg, J. (2006). Difficult child, temperament and attention deficit/hyperactivity disorder in preschool child. *Infant & Young Children*, 19(2), 123-131.
- Caspi, A. (2002). The child is father of the man: Personality continuities from childhood to adulthood. *Journal of personality and social psychology*, 78(1), 158-172.
- Caspi, A., & Silva, P. A. (1995). Temperamental qualities at age three predict personality traits in young adulthood: Longitudinal evidence from a birth cohort. *Child Development*, 66(2), 486-498.
- Friedman, M. M., Bowden, V. R., & Jones, E. G. (2003). *Family nursing: Research, theory, and practice*. (5th ed.). New Jersey: Upper Saddle River.
- Gartstein, M., Knyazev, G. G., & Slobodskaya, H. R. (2005). Cross-cultural difference in the structure of infant temperament: United States of America (US) and Russia. *Infant Behavior & Development*, 28(1), 54-61.
- Kochanska, G., Friesenborg, A. E., Lange, L. A., & Martel, M. M. (2004). Parents' personality and infants' temperament as contributors to their emerging relationship. *Journal of Personality and Social Psychology*, 86(5), 744-759.
- Komsí, N., Räikkönen, K., Heinonen, K., Pesonen, Anu-Kateiina., Keskivaara, P., Järvenpää, Anna-Liisa., & Strandberg, T. E. (2008). Continuity of father-related temperament from infancy to middle childhood. *Infant behavior & development*, 31(2), 239-254.
- Lahey, B. B. (2004). Commentary: Role of temperament in developmental models of psychopathology. *Journal of clinical child and adolescent psychology*, 33(1), 88-93.
- Mäntörymaa, M., Paura, K., Luoma, L., Salmelin, R., & Tamminen, T. (2006). Mother's easy perception of her infant's difficult temperament, parenting stress and early mother-infant interaction. *Nordic Journal of Psychiatry*, 60(5), 379-386.

- Morris, A. S., Silk, J. S., Sessa, F. M., Avenevoli, S., & Essix, M. J. (2002). Temperamental vulnerability and negative parenting as interacting prediction of child adjustment. *Journal of Marriage and Family*, 64(2), 461-471.
- Oates, J., & Stevenson, J. (2005). Temperament and development. In J. Oates, C. Wood, & A. Grayson (Eds.), *Psychological development and early childhood*. Oxford, UK: Blackwell.
- Porter, C., Hart, C., Yang, C., Robinson, C., Olsen, S. F., Zeng, Q., Olsen, J., & Jin, S. (2005). Comparative study of child temperament and parenting in Beijing, China and the western United States. *International Journal of Behavioral Development*, 29(6), 541-551.
- Rettew, D. C., & McKee, L. (2005). Temperament and its role in developmental psychopathology. *Harvard review of psychiatry*, 13(1), 14-27.
- Schmitz, S., Fulker, D. W., Plomin, R., Zahn-Waxler, C., Emde R. N., & DeFries, J. C. (1999). Temperament and problem behavior during early childhood. *International journal of behavior development*, 23(2), 333-355.
- Thomas, A., Chess, S., & Birch, H. (1970). The origin of personality. *Scientific American*, 22(2), 102-109.
- Van Manen, M. (1997). *Researching lived experience: human science for an action sensitive pedagogy*. (2nd ed.). London: The Althouse Press.